

Радіонова І. Ф.,

доктор економічних наук, професор,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,

Університет «КРОК»,

Лутченко Н. В.,

студентка,

Коледж економіки, права та інформаційних технологій

**ЗАСАДИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ТВОРЧОСТІ
ГРОМАДСЬКИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ДІЯЧІВ УКРАЇНИ
КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

Тези присвячено ідеям державного управління національною економікою, сформульованим на українських теренах наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Усвідомлення цих ідей сприятиме формування компетентностей економістів, причетних до реформування української економіки на початку ХХІ ст.

Radionova I. F.,

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,

KROK University,

Lutchenko N. V.,

Student,

College of Economics, Law and Information Technologies

**STATE ADMINISTRATION THEORY FUNDAMENTALS IN THE
WORKS OF PUBLIC AND POLITICAL FIGURES OF UKRAINE
AT THE END OF THE XIX – BEGINNING
OF THE XX CENTURIES**

The proceedings disclose the national economy state government ideas which had appeared on the Ukrainian territory at the end of the XIX – beginning of the XX centuries. The consideration of these ideas will contribute to the formation of competencies of economists related to the Ukrainian economy reforming at the beginning of the XXI century.

Знання вітчизняної економічної історії та історії економічної думки формують професійні компетентності економіста, принаймні, з двох причин. По-перше, ці знання створюють необхідні передумови для уникнення помилок, які мали місце в економічній практиці в минулому. По-друге, під їх впливом підвищується ефективність зусиль сучасних економістів-теоретиків, які швидше просуюються у дослідженнях, спираючись на продуктивні ідеї з минулого. Зазначене стосується, в першу чергу, теорії державного управління національною економікою.

Значний внесок у теорію державного управління наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. зроблено тими українськими громадськими та

політичними діячами, які обґрунтовували та пропагували ідею суверенної української держави. На жаль, погляди цих діячів, їх «політичні портрети» мало відомі сучасним українцям. На наш погляд, існує «сумна закономірність»: чим послідовнішою була позиція особи в відстоюванні ідеї суверенної української держави, тим менш доступною була інформація про неї, відтак, і її «впізнаваність» в українському суспільстві. Подолання цієї «сумної закономірності» може суттєво вплинути на прискорення сучасних процесів державотворення.

Власне термін «національна економіка», яка і є об'єктом державного управління, введено в науковий обіг видатним послідовником ідеї української державності Іваном Яковичем Франком [1, с. 318]. Надалі акцентуємо увагу на тих ідеях державного управління, відповідно, й на їх авторах, які набули нової особливої актуальності в Україні на початку ХХІ ст.

Актуальною для сучасного українства є ідея видатного теоретика націоналізму Дмитра Донцова, про те, що органи управління створюються саме спільнотами людей, які здатні виокремити такі «меншості» осіб, що здатні відображати дійсні потреби суспільства. Він писав: «Спільноти, що не вміли собі витворити таких органів, таких самостійних меншостей, які б стояли понад одиницями, втілюючи в собі стремління й завдання групи, кінчили катастрофою». Ніби заглядаючи в наш час, Д. Донцов передбачав ситуації, коли керівні органи спільноти, починають дбати лише про власний інтерес. Він зазначав: «...Бувають випадки, коли орган групи зачинає трактувати себе як самоціль, більше дбає про власні кастові інтереси як групи, виразником якої повинен бути... Тоді наступає розклад суспільності... або революція...» [2, с. 203-204].

З ідеєю Д. Донцова про сформовані спільнотою органи управління перегукується думка ще одного видатного теоретика національної держави Вячеслава Липинського. Цінність цієї думки полягає у твердженні, що народ має власну державу тоді, коли виявляє волю до її творення. Українці не мали власної держави, зазначав В. Липинський, – не тому, що були завойовані, а тому, що бракувало бажання мати свою державу, мати власну організацію матеріально й морально сильної держави [3, с. 328].

В період поглиблення глобалізаційних процесів та часткової втрати національного суверенітету, актуальною виглядає думка видатного політичного та громадського діяч Миколи Міхновського про те, якими мають бути союзи між державами. На його думку, «Спілька держав – це така форма злучення, при якій шанування і підлягання спільним інституціям не тільки не виключає внутрішньої і надвірної самостійності злучених держав, але, навпаки, оберігання тої самостійності стає метою злучених держав» [4, с. 35]. Отже, йдеться про доцільність міждержавних об'єднань заради зміцнення, а не втрати національної державності.

Дивують своєю актуальністю ідеї провідника українського народу Владика Андрея Шептицького. Глибоко розуміючи економічні механізми, він застерігав проти двох речей, які руйнують національну економіку й тому мають бути об'єктом регулювання уряду. Це – монополізація економіки в масштабах цілих галузей та лібералізм уряду в соціальній сфері, коли стає можливим безконтрольне поглиблення нерівності [5, с. 245]. Разом з своїм послідовником та учнем Титом Войнарівським Владико Андрей обгрунтовував необхідність створення «Земельного банку гіпотечного» та робив практичні кроки з метою фінансового забезпечення земельної реформи на Галичині.

Значну теоретичну й практичну цінність сьогодні мають ідеї громадського діяча та посла від Галичини до Віденського Сейму В'ячеслава Будзиновського [6, с. 174]. Він висловлювався з приводу тих проблем, які є актуальними для визначення стратегії реформ української економіки сьогодні. Важливо те, що В. Будзиновський виступав за перебування саме у державній власності сільськогосподарських земель з правом їх довічної оренди та передачі оренди у спадок саме для селян, які на цих землях працюють. Обгрутовуючи доцільність спрощення податкової системи, він висловлювався на користь запровадження єдиного податку на доходи. А важливість створення системи кредитування виробників пояснював тим, що ця система забезпечуватиме «капіталотворення» – нагромадження капіталів та подолання економічних обмежень дрібних селянських господарств [7, с. 65–66].

Отже, теорія державного управління національною економікою може спиратися, принаймні, на такі ідеї згаданих нами видатних політичних та громадських діячів періоду кінця XIX – початку XX ст.:

– вирішальним чинником формування власної ефективної влади мають стати вольові зусилля спільнот громадян, які покликані шляхом контролю та власної участі у прийнятті управлінських рішень запобігати переважанню «кастових» інтересів правлячої меншості над інтересами спільноти;

– будь-які процеси економічної інтеграції (глобалізації) повинні здійснюватись у спосіб, який не шкодить державному суверенітету;

– держава (уряд) покликані здійснювати економічні реформи, які б зміцнювали, а не розпорошували національний економічний потенціал, забезпечуючи економічну та соціальну ефективність державного управління.

Список використаних джерел:

1. *Франко І. Я.* Народна програма. / І. Франко // Зібрання творів : у 50 т. – К. : Наукова думка, 1986. – Т. 44. – Кн. 2. – С. 312–327.
2. *Донцов Д. І.* Націоналізм / Д. І. Донцов. – К. : ФОП Стебляк, 2017. – 256 с.
3. *Липинський В.* Листи до братів хліборобів / В. Липинський. – Київ – Філадельфія, 1995. – 470 с.
4. *Міхновський М.* Самостійна Україна. Справа української інтелігенції / М. Міхновський. – К. : МАУП, 2007. – 332 с.

5. *Шептицький А.* Твори морально-пасторальні / А. Шептицький. – Рим, 1983. – 548 с.
6. *Будзиновський В.* Хлопська посілість. Українська економічна думка : [хрестоматія] / В. Будзиновський. – К. : Знання, 2007. – 694 с.
7. *Будзиновський В.* Аграрні відносини Галичини. / В. Будзиновський. – Львів, 1894. – 110 с.